

كۆبۈنەۋەى ئۆپك پلەس و داۋاكەى بايدن و گورانى كەشۋەهەوا

04-11-2021

نووسەرەكان

مەحمود بابان

كۆرتە : لەكاتىدا جىهان سەرقالى خستەنەرووى دەرگەوتەكانى گورانى كەشۋەهەوا و دانانى نەخشەرىگى داھاتوو بۆ رىگەگرتن لە روودانى كارەساتى سرووشتى لە گلاسكو كە بە COP26 ناسراۋە، كە زۆرەى گورانكارىيەكان بەھۆى سووتانى نەوتەۋەيە، بەلام جۆ بايدن، سەرۆكى ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا لەم كۆبۈنەۋەيەدا ئامازەى بەۋەكرد بەرزبۈنەۋەى نرخی نەوت و گاز بەھۆى ولاتانى ئۆپكەۋەيە و داۋاى لە ولاتانى بەرھەمھيئەرى نەوت كرد ئاستى بەرھەمھيئەت بەرزبەكەنەۋە بۆ گەرانبەھەكى بەھيئەى ئابوورى جىهان، پيشتريش لە راگەياندرائىدا كۆشكى سىپى ھەمان داۋاى لە ولاتانى نيو رىكخراۋى ئۆپك كەردبوو.

مەحمود بابان-ناوئەندى لىكۆلنەنەۋى رووداۋ |

رېپورت-5 كۆبۈنەنەۋى ئۆپكە بېلەس و داۋاكەي بايدىن و گورانى كەشۈھەۋا

بېرپارە رۇزى 4 تىشىرىنى دوۋەمى 2021 (پېنجىشەممە) ۋەزىرانى نەۋتى ۋىلاتانى ئۆپكە و ھاۋپەيمانەكانى كە بە ئۆپكە بېلەس ناسراۋە كۆبۈنەنەۋە لەبارەي ھەلەسەنگەندى رەۋشى بازار و بېرپاردان لەسەر بېر زىادىكردى بەرھەمھېنانى نەۋت لە مانگى داھاتوۋدا، لە لايەكى دىكەۋە جۇ بايدىن بۇ دوۋەمجار داۋاي لە ۋىلاتانى ئۆپكە كە بەرھەمھېنانى نەۋت زىاد بىكەن؟ لېرەدا دوو پىرسىار سەرەكى ھەيە، بۇچى بەرھەمھېنانى نەۋت زىادىكرىت، لەكاتىكدا جىھان پىۋىستى بەكەمكىرەنەۋەبەتى و ئايا سەۋدەپە دەچىتە ژېر بارى ئەم داۋايەي ئەمىركاۋە؟

لەكاتىكدا جىھان سەرقالى خىستەنەۋى دەركەۋتەكانى گورانى كەشۈھەۋا و دانانى نەخشەرىگى داھاتوۋ بۇ رېگەگرتن لە روودانى كارەساتى سىروۋىتى لە گلاسكو كە بە COP26 ناسراۋە، كە زۆرەي گورانكارىيەكان بەھۇ سىۋاتانى نەۋتەۋەيە، بەلام جۇ بايدىن، سەرۋكى ۋىلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمىركا لەم كۆبۈنەنەۋەيەدا ئامازەي بەۋەكرە بەرزىۋونەۋەي نىرخى نەۋت و گاز بەھۇ ۋىلاتانى ئۆپكەۋەيە و داۋاي لە ۋىلاتانى بەرھەمھېنەرى نەۋت كە ئاستى بەرھەمھېنان بەرزىكەنەۋە بۇ گەپانەۋەيەكى بەھىزى ئابۋورى جىھان، پىشتىرىش لە راگەياندىراۋىكدا كۆشكى سې ھەمان داۋاي لە ۋىلاتانى نىۋ رىكخراۋى ئۆپكە كەردىۋو.

لەپاستىدا زىادىۋونى خواست بۇ نەۋت و داۋاي زىادىكردى بەرھەمھېنانى نەۋت پىچەۋانەي ئەۋ رەۋتەي ئىستايە لە گلاسكو كە جىھانى بەخۇيەۋە سەرقالكرىۋە، كە دانانى نەخشە رېگايەك بۇ پابەندىكردى ۋىلاتان بە كەم بەكارھېنانى بەرھەمە نەۋتپەكانەۋە لە ئىستايە تاۋەكو دەيەكانى داھاتوۋ، ئەۋىش بە ئامانجى كەمكىرەنەۋەي گورانكارىيەكانى كەشۈھەۋا، بەلام خواست بۇ نەۋت تاۋەكو دېت زياتر دەكات و بەرزىترىن ئاستى خۇي تۆماركرە كە 100 مىليۇن بەرمىل لەرۇژىكدا[1].

لە ئەمسالدا نىرخى نەۋت بەردەۋام روو لە بەرزىۋونەۋە بوۋە و ئاستىكى نىۋونەي لەماۋەي ھەۋت سالى رابردوۋا تۆماركرىۋە. رۇزى چۈارشەممە نىرخى نەۋتى بىرىت بە 83 دۆلار بۇ ھەر بەرمىلىك مامەلەي پىۋەكرا، ئەۋىش داۋاي بىلۋىۋونەۋەي داتاكانى پەيمانگەي نەۋتى ئەمىركا API لەبارەي نەۋتى ئەمباركرىۋى ئەمىركاۋە[2]، چاۋەرواندەكرىت بېرارى رىكخراۋى ئۆپكە و ھاۋپەيمانەكانى لەسەر نىرخى نەۋت بۇ مانگى داھاتوۋ يەكلاكرەۋە بىت، ئەمەش سەرەپاي ئەۋەي ئەمىركا ئامازەي بەۋەدا ئەگەر بەرھەمھېنان زىاد نەكرىت لەلەپەن ئۆپكەۋە ئەۋا پەنا بۇ بەكارھېنانى نەۋتى ئەمباركرىۋى نىشتىمانى خۇي دەبات[3]، لە لايەكى دىكەۋە چىن كە ۋىلاتىكى سەرەكى بەكارھېنەرى نەۋتە لەجىھاندا داتاكانى ئامازە بەۋەدەكات نەۋتى ئەمباركرىۋى روو لە كەمبۈنەۋەيە و پەناي بىردوۋەتەۋە بەر بەكارھېنانى خەلۇز بۇ پىكرىدەۋەي پىداۋىستىيەكانى لە دوو مانگى رابردوۋا[4].

لەپاستىدا، داۋاكەي ئەمىركا لە ئۆپكە، بەتايىبەتى روۋى لە سەۋدەپە چۈنكە لە 1973 ۋە ئەمىركا ھاۋردەكارىيەكى سەرەكى نەۋتى سەۋدەپە بوۋە، تاۋەكو ئەم دەيە كە ئەمىركا بۇ يەكەمجار بوۋە ھەناردەكارى نەۋت لەجىيانى ھاۋردەكار، بەلام ھىشتاش بەپىي سەنتەرى نەۋتى كەنەدى لە چۈار مانگى سەرەتاي ئەمسالدا نىزىكە 56% نەۋتى ھاۋردەكارى ئەمىركا لە لايەن ۋىلاتانى ئۆپكەۋە دابىنكرىۋە، كە سەۋدەپە گەۋرەترىن بەرھەمھېنەرى نىۋ رىكخراۋەكەيە.

لە سى سالى رابردوۋا ئەمىركا رۇۋانە نىزىكە 300 ھەزار بەرمىل نەۋتى لە سەۋدەپە ھاۋردەكرىۋە، كە بەرزىترىن لەمانگى حوزەيران 2020دا بوۋە، كە 1 مىليۇن و 206 ھەزار بەرمىل نەۋت بوۋە و كەمترىنش لە مانگى يەكى ئەمسالدا بوۋە كە 207 ھەزار بەرمىل نەۋتى رۇۋانە بوۋە. بىروانە گرافىكى يەكەم لەبارەي 8 مانگى سەرەتاي ئەمسال و دوو سالى رابردوۋا لەبارەي ھەناردەي نەۋتى سەۋدەپە بۇ ئەمىركا.

گرافىك 1: ھەناردەي نەۋتى سەۋدەپە بۇ ئەمىركا لە ھەشت مانگى سەرەتاي سالى 2019، 2020 و 2021دا

چاۋەرواندەكرىت ئۆپكە و ھاۋپەيمانەكانى بەتايىبەت سەۋدەپە و روسىا لەسەر ھەمان سىنارىيۇ پىشۋوبان بەردەۋام بن لە زىادىكردى خىستەنەۋى مانگانە تاۋەكو كۆتايى 2022 ، كە بۇ مانگى داھاتوۋ 400 ھەزار بەرمىل نەۋتى دىكەيە. ھەرۋەھا، ھەردوۋ ۋەزىرى نەۋتى كۈەيت و عىراق جەختيان لەسەر ھەمان بىر كىردوۋەتەۋە، ئەۋىش بۇ راگرتى بالانسى نىرخى نەۋت، لەكاتىكدا ۋىلاتانى بەكارھېنەرى نەۋت

لهنیویاندا ژاپون وهیندستان فشارهکانیان لهسهر سعودیه و رووسیا زیاتر کردووه بۆ زیاترکردنی نهو برهه یه بپاره له مانگهکانی داهاتوودا بیخه نهروو.

روژی 23ی مانگی رابردوو وهزیری نهوتی سعودیه ئاماژهی بهوهکرد تاوهکو ئیستا جهخت لهوهدهکه نهوه که نهوتی زیاتر بهرهم نههینن و هه ناردی بازپهکانی بکهن چونکه هیشتا بلبوو نهوهی شهپولهکانی کوفید بهردهوامه، که ئهمهش بهشیوهیه که له شیوهکان رهتکردنهوهی داواکهی ئهمریکا بوو، هه رچه نه وهزیری وهی ئهمریکا رایگه یاندوو په نا بۆ بهکارهینانی نهوتی ئهمبارکراوی نیشتمانی ئهمریکا ده بهن بۆ دابه زاندنی نرخى نهوت، ئه گهر ئۆپیک بهرهمهینان زیاد نهکات.

به پێی لیدوانی بهرپوه بهری دارایی کۆمپانیای بی پی بهریتانی، له سالی داهاتوودا خواست بۆ نهوت دهگه رپتهوه بۆ پێش قوناخی بلبوو نهوهی کوفید-19، که ئهمهش کاریگه ریه کی گه وهی له سهر دیاریکردنی نرخ له سالی داهاتوودا داده نیت، چونکه ئیستا بهرهمهینانی نهوتی روژانهی ئهمریکا 1.7 ملیون بهرمیل که متره له پێش قوناخی کوفید و ئۆپیک و هاوپه یمانهکانیشی پلانی خستنه رووی مانگانهی نهوتیان دا رشتوو، که واته ئه و زیاد بوو نهوهی له خواستی روژانهی نهوت بههوی ئاسایی بوو نهوهی چالاکیهکان دیته ئاراهه واده کات 2.5 ملیون بهرمیل نهوتی روژانه کورتهینان له خستنه روو بۆ خواست هه بێت، هه ربۆیهش بانگی ئهمریکا پێشبینیهکانی نرخى نهوتی بۆ 120 دۆلار بۆ ههر بهرمیلیک تاوهکو بههاری 2022 کردوو [5].

گورانکاریهیهکانی که شوههوا چه ند بههیز بێت و لیکه وتهکانی چه نده روونتر ده ریکه ویت له جیهان، هیشتا ناتوانیت جیهان، هه ردوو لایه نی ولاتانی بهکارهینهر و بهرهمهینهری وه له و راستیه دوور بخاته وه که نهوت سه رچاوه یه کی سه رهکیه له دابینکردنی پیداو یستیهکانی ئهمرودا، هه ربۆیهش ولاتانی گه وه بهکارهینهری نهوت و جۆ بایدن داوا ی زیاد کردنی بهرهمهینانی نهوت له ولاتانی ئۆپیک دهکن، چونکه پیداو یستی ئهمرودا نهوهکو داهاتوو؟

له کۆتاییدا په نابردنی ئهمریکا بۆ بهکارهینانی په دهگی نیشتمانی نهوت له وانه په چاره سه ریکی کاتی بێت و له سالی داهاتوودا بپێته هوی زیاتر بهرز کردنهوهی نرخى نهوت و په یوه ندییهکانی ئهمریکا و سعودیه بخاته قوناخیکى نوییهوه، چونکه وهزیری وهی ئهمریکا له چاوپیکه وتنیکدا ئاماژه بهوه کردوو که په کیک له ئامرازهکانی که مکردنهوهی نرخى نهوت دهستیردنه بۆ په دهگی نهوتی نیشتمانی ئهمریکا و ریکه دهدهم سه رۆک بایدن ئه و بپاره بدات و رایبه گه یه نیت. هه روه ها دوورگرتنی سعودیه له وهلامدانهوهی ئهمریکا له باره ی زیاد کردنی بهرهمهینانی نهوت وه بۆ ئه وه دهگه رپتهوه که نایه ویت ئه و بالانس ی بۆ نرخى نهوت بهم شیوه یه ی ئیستا درووستبووه بگوریت، هه رچۆنیک بێت بپاری روژانی داهاتوو ئۆپیک له باره ی بهرهمهیناوه هپ له و راستیه ناگۆریت که نرخى نهوت له کۆتایى ئه مسال و سه رهتای سالی داهاتوودا جیگه رى بهخۆوه نابینیت، بهلام هه موو ئاماژهکان بۆ ئه وهن روو له بهرزبوو نهوه بپێت.

سه رچاوهکان

[1] <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-02/bp-says-oil-demand-is-back-above-100-million-barrels-a-day>

[2] <https://www.reuters.com/business/cop/oil-prices-fall-industry-data-shows-big-build-us-inventory-2021-11-03>

[3] <https://www.ft.com/content/42c9f6c3-ad59-42a3-b9c2-1d79850f96af>

[4] <https://www.worldoil.com/news/2021/11/1/china-s-oil-inventory-hits-four-year-low-ahead-of-opec-meeting>

[5] <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/031120216>